

Jón Gnarr og listaverk hans, Besti flokkurinn

Tyrfingur Tyrfingsson

Listaháskóli Íslands
Leiklistardeild
Fræði & framkvæmd

Jón Gnarr og listaverk hans, Besti flokkurinn

Tyrfingur Tyrfingsson
Leiðbeinandi: Gréta María Bergsdóttir
Vorönn 2011

Efnisyfirlit

Útdráttur.....	5
Inngangsorð.....	6
Framganga Jóns Gnarr.....	7
Jón Gnarr í póstmódernísku ljósi og framboð Besta flokksins sem gjörningur.....	11
Breytt landslag: Tilkoma <i>The Simpsons</i> og tilurð Besta flokksins.....	19
Kyngervi, sviðsetning sjálfssins og Jón Gnarr.....	28
Staða Jóns Gnarr og lok gjörningsins.....	31
Niðurlag.....	32
Heimildaskrá.....	33
Viðauki.....	37

Útdráttur

Hér er leitast við að svara spurningunni hvort Besti flokkur Jóns Gnarr sé listgjörningur og fjallað um hann sem stjórnþálamann í hlutverki, hver virkni þess og grundvöllur sé.

Litið er til frama Jóns Gnarr sem uppistandara og leikara. Þá er Jón Gnarr skilgreindur sem póstmódernískur listamaður í borgarstjórastöðunni meðal annars út frá kenningum Kanadamannsins Linda Hutcheon sem segir póstmódernísku list fjalla um og meðvitað draga úr lykilhugtökum eins og gildum, reglu, merkingu, stjórn og sjálfi einstaklingsins sem hefur verið forsenda borgaralegs frjálslyndis.¹ Í kjölfarið eru ritrýndar greinar um tilkomu Simpson-fjölskyldunnar inn í amerískan afþreyingariðnað í upphafi 10. áratugar síðustu aldar skoðaðar og tilurð Besta flokksins sett í samhengi við niðurstöður þeirra. Þá er hinu fljótandi kyngervi Jóns Gnarr gefinn gaumur og það skoðað hvernig hann kemst undan því að vera beint stimplaður sem hvítur gagnkynhneigður karlmaður sérstaklega í samhengi við orðræðu hans, klæðaburð og framkomu hans í dragi. Loks er stöðu Jóns Gnarr velt upp í samhengi við þá staðreynd að helstu forkólfar og kenningasmiðir póstmódernismans eru látnir og margir spryja sig hvað taki við og hvort pláss sé fyrir Besta flokkinn í því sem við tekur. Að lokum er það skoðað hvort performansinn renni saman við raunveruleikann síðar, Jón hætti að performera borgarstjórnann, hreinlega verði hann og takist þannig að breyta ásjónu íslenskra stjórnþálamanna.

Margt má sjá sameiginlegt með framboði Besta flokksins og afþyggingsartækni póstmódernismans eins og hún birtist í listum. Flokkurinn notaði þessi verkfæri til þess að ná kjöri og að þeim forsendum gefnum er flokkurinn listaverk eða hefur að minnsta kosti ígildi þess.

¹ Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 130.

Inngangsorð

Það getur reynst þrautin þyngri að skilgreina samtíma sinn þótt það sé gjarnan brýnt. Kosningasigur Besta flokksins á vordögum 2010 mun lengi verða stjórnmálafræðingum umhugsunarefni og spurningin hlýtur að vera hvað varð það sem eiginlega gerðist og af hverju. Þá er vandamál að skilgreina Jón Gnarr og Besta flokkinn og finna þeim stað innan stjórnmálaorðræðunnar. En þetta mun einnig verða hugsunarefni þeirra fræðimanna sem fjalla um performatívar listir.

Hér verður leitast við að skilgreina Besta flokkinn sem póstmódernískan listgjörning og horft til hvaða aðferða var beitt í kosningabaráttunni. Fyrst er litið til uppruna Jóns Gnarr og vísað í bók hans *Indjánann* þar sem hann segir meðal annars: „Ég þekki líka þessa nístandi ófullnægju og menningarlegu óaðlögunarhæfni, að vera alltaf upp á kant við allt sem þykir sjálfsgagt og eðlilegt”.² Í framhaldi af því er freistast til þess að setja flokkinn í samhengi við önnur listaverk og aðferðafræði listamanna eins og Matt Groening skapara *The Simpsons* og Jón Gnarr settur í samhengi við Homer Simpson. Að lokum er leitast við að skilgreina kyngervi Jóns Gnarr í sambandi við hugmyndina um gagnkynhneigða hvíta stjórnmálamanninn og hvernig Jón Gnarr með fyrrum listaverkum sínum hefur staðsett kyngervi sitt innan fljótandi póstmódernismans.

Fræðileg umræða um Jón Gnarr og Besta flokkinn er á byrjunarstigi og leitast ritgerðarhöfundur við að reyna að skilgreina fyrirbærin með því að skoða hvort horfa ætti á framboð Besta flokksins sem póstmódernískt listaverk eður ei. En eins og áður segir þá er erfitt að skilgreina samtíma sinn og ritgerðin því aðeins tilraun til þess að drepa á hvað átti sér stað og hvernig. Spurningin sem leitast er við að svara er hvort Besti flokkurinn undir stjórn Jóns Gnarr sé listaverk.

² Jón Gnarr. *Indjáninn*. 2006, bls. 221.

Framganga Jóns Gnarr

Dagbók borgarstjóra Þeir sem þora að prófa eitthvað nýtt og stíga inní óvissuna, án ótta, munu öðlast hlutdeild í framtíðinni. Þeir sem halda fast í öryggi gærdagsins munu smátt og smátt verða hluti af honum.³

Jón Gnarr Kristinsson fæddist árið 1967. Að loknu grunnskólaprófi frá Héraðsskólanum Núpi við Dýrafjörð flakkaði Jón á milli menntaskóla án þess að ljúka stúdentsprófi.

Árin 1985-1988 vann Jón á Kópavogshæli þar sem hann, samkvæmt heimasíðu Reykjavíkurborgar, undi sér vel. Síðar vann hann sem næturstarfsmaður á Kleppi en flutti árið 1990 til Svíþjóðar þar sem hann starfaði hjá bílaframleiðandanum Volvo. Tveimur árum síðar var hann kominn aftur til Íslands og sá fjölskyldu sinni farborða sem leigubílstjóri þar sem hann kynntist ýmsum kynlegum kvistum. Þessa reynslu nýtti hann síðar í ferli sínum sem grínisti.⁴

Árið 1994 leitaði Sigurjón Kjartansson til hans og afréðu þeir að skrifa saman gamanmál fyrir þáttinn Heimsendi á Rás 2. Grín þeirra fór vel í hlustendur og var jafnan talað um að hér væri komin ný kynslóð grínista fram á sjónarsviðið þó svo margir hafi hneykslast á hispursleysi þeirra.⁵ Teymi þeirra gekk undir nafninu Tvíhofði og liggja eftir þá félaga fimm geisladiskar: Gubbað af gleði, Konungleg skemmtun, Sleikir hamstur, Kondí fíling og Til Hamingju.⁶

Árið 1997 urðu straumhvörf í ferli Jóns sem grínista þar sem hann hóf þáttagerð með hópnum Fóstbræðrum og urðu þáttaraðir þeirra alls fimm talsins. Eftir nokkrar losaralegar tilraunir í sjónvarpi og útvarpi eftir að þáttum Fóstbræðra lauk gekk Jón í endurnýjun lífdaga þegar fyrsta vaktarserían, Næturvaktin, leit

³ Dagbók borgarstjóra. Facebook. 23. janúar 2011.

⁴ Vefur Reykjavíkurborgar. 4. febrúar 2011.

⁵ Vefur Reykjavíkurborgar. 4. febrúar 2011.

⁶ Tonlist.is „Tvíhofði“. 2. mars 2011.

dagsins ljós haustið 2007. Í framhaldinu komu Dagvaktin, Fangavaktin og lauk syrpunni á bíómyndinni *Bjarnfreðarson*.⁷

Bókin *Indjáninn* er frásögn úr æsku Jóns Gnarr og segir af pilti sem er utanveltu allt frá fæðingu. Samkvæmt Soffíu Auði Birgisdóttur bókmenntafræðingi lýsir Jón sér sem örverpi og að móðir hans hafi verið komin til ára sinna þegar hann kom undir. Í uppvexti Jóns þekkti hann lítið til eldri systkina sinna sem voru flutt að heiman og foreldrar hans sinntu honum lítið þar sem þeir voru orðnir of þreyttir til þess að ala þetta undarlega barn sitt upp. Jón hefur að orði að líklega hafi hann verið ofvirkur og með athyglibrest sem barn. Bókin segir frá því þegar geðlæknir greinir Jón með aðlögunargalla og hvernig hann grunar Jón um að vera heilaskaðaður. Frásögnin er gamansöm þó lýst sé erfiðri æsku ungs drengs sem lagður er í einelti. Þá fjallar bókin um samband barns og foreldra en samkvæmt henni misskildu foreldrar Jóns hann tölvert og þótti hann framandlegur.⁸

Jón Gnarr ræðir undir lok bókarinnar hvort bókin sé ævisaga eða skáldsaga og kemst að þeirri niðurstöðu að hún sé ef til vill ekki alveg sönn þó svo hún sé ekki bein lygi enda trúi hann ekki á lygi.⁹ Bókin sé einhvers konar skáldævisaga og finnur hann sig í verkum Þórbergs Þórðarsonar sem er ef til vill upphafsmaður skáldævisagnanna á Íslandi og talar hann jafnframt um að sálarlíf hans hafi umbreyst þegar hann sá sýningu Leikfélags Reykjavíkur á *Ofvitnum*:

Ég þekki þetta eirðarleysi sálarinnar og ráp hugsans fram og aftur um víðáttur tilverunnar, þessa brennandi þrá andans eftir einhverju sem hann veit ekki einu sinni hvað er en telur samt öllu æðra. Ég þekki líka þessa nístandi ófullnægju og menningarlegu óaðlögunarhæfni, að vera alltaf upp á kant við allt sem þykir sjálfsagt og eðlilegt.¹⁰

Eftir að hafa eytt orku í það að vera uppi á kant við allt eðlilegt með Tvíhofða, Fóstbræðrum og síðan í Vaktaseríunni áttu óvæntustu hræringar í lífi Jóns sér stað á haustmánuðum 2009 með tilkomu Besta flokksins. Á vefsíðu flokksins fer þó tvennum sögum af tilkomu hans. Á einum stað segir:

⁷ Vefur Reykjavíkurborgar. 4. febrúar 2011.

⁸ Soffía Auður Birgisdóttir. „Kannski er ég þá ekki hálfviti eftir allt saman...?“. 25. nóvember 2006.

⁹ Jón Gnarr. *Indjáninn*. 2006, bls. 221.

¹⁰ Jón Gnarr. *Indjáninn*. 2006, bls. 180-181.

Ég stofnaði Besta flokkinn af því að mig langar að fá vel launað starf og að komast í áhrifastöðu þar sem ég get hjálpað vinum og vandamönnum með ýmislegt.¹¹

Á öðrum stað er eftirfarandi haldið fram:

Ég elska stjórnmál. Þess vegna skoraðist ég ekki undan þegar haft var samband við mig og ég beðinn að veita Besta flokknum forystu.¹²

Ástæðan fyrir þessum misfellum á sér líklega eðlilegar skýringar eða eru jafnvel grín þar sem yfirleitt er talað um flokkinn sem hugarfóstur Jóns Gnarr. Hins vegar fyrirfinnst engin greinileg útlistun á tilurð flokksins hvorki í rituðu máli né í myndinni *Gnarr* en í henni hefjast leikar þegar framboðið er þegar komið á nokkurt skrið. Myndinni var leikstýrt af Gauki Úlfarssyni og frumsýnd 12. nóvember 2010. Þar er spurningunni velt upp hvort gera megi grín að jafn alvarlegum hlut og stjórnmálum. Í hálfþ ár var Jóni fylgt eftir hvert fótumál af kvíkmyndatökumönnum.¹³

Það fór hrollur um stjórnmálamenn um land allt þegar ljóst varð að Besti flokkurinn með Jón Gnarr í fararbroddi myndi ná góðu kjöri og náði umræðan meðal annars inn á Alþingi í umræðu um störf þingsins. Þar hélt Þór Saari þingmaður Hreyfingarinnar því fram að flokkurinn væri gríðarleg háðsádeila sem fengi heimsathygli ef hann næði inn eins mörgum borgarfulltrúum og skoðanakannanir gáfu tilefni til. Rætur velgengninnar rakti hann til upphafs kreppunnar árið 2008 og benti jafnframt á að þetta væri alvarleg þróun í íslenskum stjórnmálum.¹⁴

Framboðið var talið á mörkum performans og raunveruleika en einlæg framkoma Jóns virðist vera það sem rak smiðshöggið. Þegar hann tilkynnti um framboð sitt 16. nóvember 2009 lagði hann áherslu á að gera vel við sér nákomna og að hann

¹¹ Besti flokkurinn – pólitískt partí. Jón Gnarr Kristinsson. 4. febrúar 2011.

¹² Besti flokkurinn – pólitískt partí. 4. febrúar 2011.

¹³ Kvíkmyndir.is. 16. febrúar 2011.

¹⁴ Vísir – vefmiðill. „Besti flokkurinn til umræðu á Alþingi”. 18. maí 2010.

myndi svíkja öll kosningaloforð. Þá vildi hann þiggja há laun og hafa völd og heppileg leið til þess væri að vera lýðræðislega kjörinn.¹⁵

Þeir sem tilheyrðu lista flokksins voru að megninu til listamenn og margir hverjir jaðarlistamenn sem tilheyrðu pönkurum 9. áratugarins. Hópurinn var því einhvers konar víðfeðm díaspóra þar sem þeim hafði mörgum hverjum verið úthýst eða alla veganna þeir gerðir þannig úr garði að framboð þeirra þótti á mörkum hins súrrealíska. Þetta var minnihlutahópur jaðarlistamanna sem saman var kominn til þess að segjast ætla að gera það sem flokkar fyrri ára höfðu sjálfir gert en þrætt fyrir. Í framboði Besta flokksins var ítrekað imprað á því að kosningaloforð yrðu svíkin og vinum frambjóðenda hampað sem er eitthvað sem í gegnum tíðina hefur þótt lita íslensk stjórnsmál. Ber þar ef til vill helst að nefna hversu margir skráðir Sjálfstæðismenn eru dómarar Hæstaréttar en þeir voru skipaðir í valdatíð Sjálfstæðisflokkns undir lok síðustu aldar. Fjölmíðlamaðurinn Egill Helgason segir á vefsíðu sinni:

Kerfið er einfaldlega þannig að dómarar hafa verið handvaldir af ráðherrum. Ráðherrarnir hafa yfirleitt verið úr Sjálfstæðisflokknum.¹⁶

Hugmyndir Pórs Saari um háðsádeiluna eru margt hvað úr lausu lofti gripnar. Í raun felst ádeilan aðeins í því að fólk sem áður fyrr þótti standa fyrir utan pólitískt alræði hafði hér staðsett sig innan þess. Hins vegar gætir í orðum Jóns hugmyndir um afbyggingu Jacques Derrida.¹⁷ Afbyggingin vísar til gagnrýnnar skilgreiningar sem er til þess gerð að fletta ofan af því undirliggjandi og huglæga sem gert er ráð fyrir til þess að sýna fram á þversögn eða vinna með þversagnir þess sem talið er rétt. Hún fjallar um það þegar hlutir eru teknir í sundur, eða úr pakkningum sínum sem Jón gerði með því að lofa því að brjóta kosningaloforð sín.¹⁸ Með þessu gerði hann sig illgagnrýnanlegan og var afar hreinskilinn í framögöngu sinni. Hann firrti sig ábyrgð orða sinna með því að segja þau fölsk eða lygi og kosningaloforð í

¹⁵ Vísir – vefmiðill. „Jón Gnarr stofnar stjórnmálaflokk”. 16. nóvember 2009.

¹⁶ Egill Helgason. „Ögmundur skipar dómarar”. *Silfur Egils*. 1. mars 2011.

¹⁷ *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Alan Barnard and Jonathan Spencer. 1996, bls. 600.

¹⁸ *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Alan Barnard and Jonathan Spencer. 1996, bls. 600.

kreppu um innflutning ísbjarnar voru of langsótt til þess að þau yrðu gagnrýniverð. Framboðið nýtti sér þannig verkfæri listamanna póstmódernismans og varð því á mörkum listar. Fólk neyddist til þess að taka mark á honum og gagnrýnendur hans virtust hjákátlegrir þegar þeir agnúuðust út í framboð hans.

Flokkurinn hlaut 34,7 prósent atkvæða í borgarstjórnakosningum 2010, fékk Samfylkinguna sér til fylgilags og Jón Gnarr varð borgarstjóri Reykjavíkur.¹⁹

Jón Gnarr í póstmódernísku ljósi og framboð Besta flokksins sem gjörningur

Samkvæmt Bandaríkjjamanninum Fredric Jameson²⁰ hefur menning í póstmódernísku ástandi orðið að vörðu út af fyrir sig og markaðurinn er orðinn sinn eigin staðgengill og jafn mikill varningur og þær vörur sem hann sjálfur inniheldur. Menningarlegur móderndismi var að einhverju leyti meðvitaður um ofuráherslu samfélagsins á varning og reyndi að staðsetja sig ofar honum. Póstmódernisminn sér vöruna hinsvegar sem ferli og sig sem hluta þess. Ferli sem á rætur sínar að rekja til 7. áratugar síðustu aldar og þeirrar sálfræðilegu og félagslegu breytinga sem þar áttu sér stað.²¹

Kanadamaðurinn Linda Hutcheon segir póstmódernískum list fjalla um og meðvitað draga úr lykilhugtökum eins og gildum, reglu, merkingu, stjórn og sjálfu einstaklingsins sem hefur verið forsenda borgaralegs frjálslyndis. Þessi mannlegu höfuðgildi hafi enn virkni innan menningarinnar en fyrir mörgum eru þau ekki lengur ævarandi heldur vefsengjanleg. Gildin eru því enn þá við lýði þó svo listin setji við þau spurningamerki svo úr verður þversagnakennt ástand sem gerir það að verkum að póstmódernísk list er ýmist skoðuð sem skáldskapur eða hið gagnstæða að hún sé álitin hugmyndafræðileg formgerð. Þetta þýðir þó ekki að raungildi slíkrar listar sé dregin í efa en hún varpar ljósi á það hverjar aðstæður sannleikans eru hverju sinni. Ferli slíkrar listar sýnir fram á frekar en að leyna

¹⁹ Hagstofan. 2010.

²⁰ Fæddur 1934.

²¹ Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 130.

þeim kerfum sem við búum við, þeim kerfum sem búin eru til í kringum þarfir okkar. Eins mikilvæg og þessi kerfi mega vera þá eru þau samkvæmt Hutcheon okkur ekki eðlislæg, gefin eða altæk. Þær skorður sem póstmódernískt gláp setur þessum kerfum eru aðeins ein leið til þess að opna nýjar hurðir á kerfunum og fyrir vikið auðveldar það okkur að skoða innbyrðis tengsl félagslegra, fagurfræðilegra, heimspekilegra og hugmyndafræðilegra kerfa.²²

Við efnahagshrunið árið 2008 var stjórnmálakerfi síðustu áratuga í brennideplinum og var samhljóðan þess efnis að skipta þyrfti út þeim sem ráðið höfðu ríkjum. Í kosningunum 2009 urðu þó litlar breytingar, fjórflokkakerfið var áfram yfirsterkara þótt fylgið flakkaði innbyrðis. Eina breytingin fólst í innkomu Borgarahreyfingarinnar sem náði inn fjórum mönnum. Sama kerfi og hafði komið þjóðinni í klandur átti að koma henni út úr því og minnið um stjórnmálamanninn hélst nokkurn veginn óbreytt.²³

Jón Gnarr svaraði því ákveðinni eftirspurn og afbygging hans á stjórnmálakerfinu, jakkafataklæddum langskólategengnum einstaklingnum gekk eftir. Ef hægt er að tala um framboðið sem gjörning teldist hann póstmódernískur í því hvernig hann dregur kerfið sundur og saman í háði þar til því er breytt. Heilagleikinn í kringum stjórnmálamanninn og sannleiksgildi persónu hans og orða var afskræmdur og ný hugmynd um stjórnmálamann varð til; anti-stjórnmálamaðurinn sem segir það sem stjórnmálamaðurinn á aldrei að láta út úr sér og altæki hugmyndafræðinnar um þann sem hefur valdið var dregið í efa. Meðvitað eða ómeðvitað voru aðferðir póstmódernískra listamannsins notaðar til þess að breyta þessari micró-heimsmynd Íslendinga. Ferlið var tekið upp og gerð úr því heimildamynd; listform notað til þess að festa þennan performans á filmu. Performans er svo skilgreindur í bók Paul Allain og Jen Harvie *The Routledge Companion to Theatre and Performance* frá 2006:

Performance art (often called live art, especially in the UK) is a live artistic practice evolved chiefly out of fine art – as differentiated from theatre. [...] Much performance art was (and is) explicitly politically motivated, aiming to challenge dominant values and practices and to respond to social crises. [...] it often aims to challenge categorization, exploring the

²² Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 130.

²³ Sjá heimasíðu Hagstofu Íslands, niðurstöður Alþingiskosninga 2009.

expressive possibilities of combining diverse elements to produce new hybrids. [...] Performance art shifted the emphasis from the object to the event, simultaneously refocusing on the artist as creator, the relationship of art to **everyday life** [...]²⁴

Í þessari tilvitnun hafa höfundarnir ákveðið að svartletra hvunndagsleikann þegar þeir tala um samband póstmódernískrar listar og hans. Þarna er einnig komið inn á félagslega kreppu og hvernig þessir listamenn bregðast við henni.

Performansinn kemst samkvæmt þessari skilgreiningu mjög nálægt því að lýsa tilurð og framboði Besta floksins.

Myndin um Jón Gnarr vísar í borgarstjórastöðu Jóns Gnarr og Jón Gnarr í sínum stól vísaði í myndina; hvort um sig auglýsti annað, tók sér þannig stöðu varningsins og sambættingin varð alger. Í stólnum var borgarstjórastaða hans eiginleg en í myndinni varð hún raunveruleg, ekki bara heimildarmynd heldur á mörkum raunveruleikasjónvarps. Heimildin fólst fyrst og fremst í framferði Jóns Gnarr í aðstæðum sem voru honum ekki eðlislægar, ekki ósvipað og í þáttum Paris Hilton og Nichole Richie, *The Simple Life*, þar sem ríkar stelpur úr borginni þurftu að vinna verkamannavinnu til sveita. Þá má einnig bera saman myndina *Gnarr* við raunveruleikasjónvarpsþáttinn *Survivor*, þar sem keppst er um að lifa af í aðstæðum sem eru þáttakendum engan veginn kunnugar.

Í myndinni um Jón Gnarr, líkt og í raunveruleikasjónvarpi, felst spennan sem áhorfandinn upplifir við áhorf í þetta-gæti-verið-ég tilfinningunni sem Richard Schechner fjallar um í bók sinni *Performance Studies* í kaflanum „Reality TV and beyond”. Myndavélin er alltaf í gangi en í raunveruleikasjónvarpi er verið að reyna að festa á filmu óviðeigandi efni eða hegðun fólks og dramatískar stundir.²⁵ Í myndinni er verið að reyna að ná því sem fyndið er; hvernig Jón Gnarr, sem tákngervingur almúgans finnur sig ekki í kerfi stjórnmalabaráttunnar og þær kringumstæður sem myndast út frá því. Líkt og raunveruleikasjónvarpið leitast við að mynda átök persónanna við aðrar persónur eða innan aðstæðna gengur myndin um Jón Gnarr út á það hvað gerist þegar hann sem grínisti er settur í alvarlegar kringumstæður með fólk sem hefur annan bakgrunn en hann.

²⁴ Allain, Paul og Jen Harvie *The Routledge Companion to Theatre and Performance*. 2006, bls. 182-183.

²⁵ Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 127.

Líkindi má sjá milli þeirrar félagslegu og fjárhagslegu kreppu sem loddi við Reykjavík um það leyti sem Besti flokkurinn hóf innreið sína við kenningar Michel Foucault um pláguna í þéttbýli á 17. öld og ögunarkerfið sem þar tók völdin.²⁶ Í plágu er borginni lokað en heimsspekingurinn Foucault, einn aðalkenningahöfundur póstmódernismans, lýsir því svo:

Þetta lokaða og afskorna rými [þ.e. borg sem hefur verið lokað á plágutíma], sem er vaktað út í ystu kima, þar sem einstaklingum er komið fyrir á fastákvörðuðum stöðum, þar sem fylgst er með minnstu hreyfingu, þar sem allir viðburðir eru færðir til bókar, þar sem linnulaus bókfærsla tengir miðju og jaðar, þar sem valdið gengur óskipt og hlítir samfelldu stigveldi [...] –allt þetta á sinn þátt í að mynda traust og skipulegt ögunarkerfi. Svarið við plágunni er skipulagið og markmið þess er að kveða niður hvers kyns glundroða: Þann sem sjúkdómurinn veldur þegar hann breiðist út við líkamlega snertingu [...]²⁷

Fastákvörðuðu staðirnir sem fólki er komið fyrir í kringum borgarstjórnarkosningar eru þeir flokkar sem það kýs eða er vant að kjósa. Ögunarkerfið sem þarf að mynda við kreppu eru sparnaðaraðferðir, aðhald og að hnykkt sé á hugmyndafræði ríkjandi valdkerfis.

Góð kosning Besta flokksins er því þvert á þessa hugmynd 17. aldar manna um svar plágunnar með samfelldu stigveldi linnulausrar bókfærslu. Besti flokkurinn er í algjörri andstæðu við þessar hugmyndir Foucault og kemur líkt og skrattinn úr sauðarleggnum. Sjálfur sagði Jón Gnarr um framboð sitt þegar þjarmað var að honum í frægu viðtali aðspurður hvort þetta væri ekki bara della sem hann væri að segja: „Nei, þetta er ekki della. Ég er geimvera sem enginn veit almennilega hvernig hann á að takast á við.”²⁸ Jón Gnarr reynir því ekki að kveða niður glundroðann heldur þvert á móti gangast upp í honum með því að segja sig vera geimveru. Síðar í sama viðtali segir hann: „Beisiklý, hérna, vissi ég ekki neitt...”²⁹ Hann ætlar sér sem sagt ekki að ganga inn í alsjáandi auga Foucault sem tekur við og herðist hvort sem er á tímum plágu eða kreppu heldur gerir þvert á

²⁶ Foucault, Michel. *Alsæi, vald og þekking*. Reykjavík, 2005 bls. 133.

²⁷ Foucault, Michel. *Alsæi, vald og þekking*. Reykjavík, 2005 bls. 133.

²⁸ Ruv.is. „Viðtal við Jón Gnarr borgarstjóra Reykjavíkur”. 08. nóvember 2010.

²⁹ YouTube.com. Birt á vefsíðunni: 13. nóvember 2010.

það og skilgreinir sig sem geimveru. En síðar meir innan sömu kenningar heldur Foucault því fram að:

Plágan [sé] álitin í senn raunveruleg og ímynduð birtingarmynd óreiðunnar en læknisfræðileg og pólitísk fylgisetning hennar ögunin. Að baki ögunarkerfanna má greina vofu „smithættunnar”, plágunnar, uppreisnanna, glæpanna, flækinganna, liðhlaupanna, manna sem birtast og hverfa, lifa og deyja í óreiðu.³⁰

Ef við gefum okkur þær forsendur sem eru að kreppa sé ígildi eða samhliða plágu er hægt að sjá Besta flokkinn sem vofu smithættunnar sem Foucault minnist hér á. Í framboði Besta flokksins má því segja að þessi vofa hafi gengið aftur, uppreisnin varð alger en forvitnilegt verður að sjá hvort þetta sé flokkur „manna sem birtast og hverfa”, það er að segja hvort hann eigi sér framtíð en við lítum til þess síðar.

Richard Schechner býr til hring ferlis byggðan á hugmyndum Jean Baudrillard um þann sjúka þar sem hið raunverulega og hið ímyndaða mætast. Baudrillard lýsir einföldu dæmi þar sem heilbrigð manneskja hringir sig inn í vinnu veika svo fyrir vinnufélögum hennar er hún í raun veik þó svo hún sé það ekki.³¹ Ferlinu lýsir Schechner eins og hér neðar segir en hæglega er hægt að setja framboð Jóns Gnarr inn í ferlið:

Raunveruleikinn: íslensk stjórnsmál fyrir tilkomu Jóns Gnarr

- > að þykjast: Jón Gnarr segist munu taka sér hlutverk stjórnmálamannsins
- > að leika á svíði: Jón Gnarr býr til myndband þar sem hann notar kennileiti Reykjavíkur í svíðsetningunni á sér sem raunverulegu borgarstjóraefni
- > eftirlíking: Jón Gnarr breytir um klæðaburð, leikur eftir stjórnmálamanninn með afbyggjandi hæðnistóni og framboðið færist nær raunveruleikanum
- > raunveruleikinn: Jón Gnarr er orðinn borgarstjóri Reykjavíkur.³²

Samkvæmt þessu hringkerfi Schechner mætti draga þá ályktun að performansinum sé hreinlega lokið þar sem raunveruleikinn er sá að hann er

³⁰ Foucault, Michel. *Alsæi, vald og þekking*. Reykjavík, 2005 bls. 134

³¹ Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 134.

³² Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 135

orðinn borgarstjóri. Hins vegar skal litið til þess að Jón Gnarr vísar iðulega aftur í hringakerfið, það er að hann leikur enn þá stjórnmálmanninn og að sjálfum sér í því hlutverki með því klæðast bleikum fötum, vera í dragi og nota uppistands- og leiklistartækni sína. Hann í starfi borgarstjóra virðist enn jafn óútreiknanlegur og hann var í framboðinu þar sem hann til dæmis gerði Múmíndal að vinabæ Reykjavíkur eftir að hann varð kosinn og vill enn þá fá ísbjörn í Fjölskyldu- og húsdýragarðinn.³³

Eins og vikið var að hér ofar líkti Jón Gnarr sér við geimveru í sjónvarpsviðtali. Það er hins vegar ekki í fyrsta skiptið sem Jón notar geimveruminnið en með Fóstbræðrum skóp hann heilt atriði sem hverfðist um Jón í gervi geimverunnar. Þar er hann í hlutverki geimveru frá plánetunni Sardon og á í orðaskiptum við Sigurjón Kjartansson í hlutverki barþjóns á bar:

Sigurjón Góða kvöldið. Get ég aðstoðað þig?

Jón Nú, þú ert svona dónavlegur.

Sigurjón Bíddu við...

Jón Ég kem frá plánetunni Sardon og þar þýðir að aðstoða það sama og að gubba þannig að þú varst í rauninni að segja: „Má ég gubba á þig?”

Sigurjón Jájá, fyrirgefðu.

Jón Noh, þú heldur áfram dónavkapnum!

Sigurón Bíddu...

Jón Veistu ekki að fyrirgefðu þýðir: „Þú ert fífl” á sardonísku.

Sigurjón Þú ert fífl?

Jón Já, þakka þér fyrir.³⁴

Geimveran á sitt eigið tungumál sem virðist eins að uppbyggingu og notast við sömu orð og íslenska. Orðin hafa hins vegar aðrar táknumyndir og hér ber vel að merkja að barþjónninn efast aldrei um sannleiksgildi þess sem orðin þýða fyrir geimverunni heldur verður einungis hvumsa. Tungumálið er hér eins öðruvísí fyrir geimverunni og stjórnmálaorðræðan var sérstök fyrir Jóni Gnarr í kosningabaráttunni. Hann er því sama geimveran hér í þessu hlutverki í þessu listaverki og hann var í framboðinu þar sem hann kvaðst einnig vera geimveira. Þar sagði hann að Reykvíkingar þyrftu geimveru í borgarstjórastólinn. Hér er tungutak geimverunnar ekki eins og barþjónninn íslenski á að venjast en er engu

³³ Eyjan.is. „Borgarstjórinn vill gera Múmíndal að vinabæ Reykjavíkur”. 6. ágúst 2010.

³⁴ YouTube.com. Birt á vefsíðunni 11. mars 2009.

að síður jafn raunverulegt og hugmyndir barþjónsins um eigið tungumál eru. Sömu orð eru notuð en tákñmyndir þeirra vísa þó reyndar annað. Af þessum líkendum geimveranna leiðir að framboð geimverunnar Jóns Gnarr er alveg eins mikið listaverk og hlutverk hans sem geimveran á barnum frá plánetunni Sardon.

Menntamannaskrift í samanburði við pólitískt skrift er svo útskýrt af tákñfræðingnum Roland Barthes:

En á sama hátt og pólitísk skrift getur ekki annað en lagt blessun sína yfir heim lögregluvaldsins, eins og Sögunni er nú háttað, þannig getur menntamannaskrift ekki skapað nema hjábókmenntir, sem þora ekki lengur að segja til nafns. Blindgata þessara skrifa er því algjör, þau geta ekki annað en vísað til vitorðs eða valdaleysis, það er að segja, hvernig sem á það er litið, til ferringar.³⁵

Bókmenntafræðingurinn Sigríður Lára Sigurjónsdóttir segir um orðræðu Jóns Gnarr:

Það var þessi leikfimi með orðaforða og málnotkun stjórnmálamanna í kosningabaráttunni. (Sjálfbært gagnsæi, og allt það.) Og síðan sagði hann (leða þau... ég veit ekki hvort hann lagði einn á ráðin um tilsvör) sannleikann, inn á milli, eins og að hann ætlaði ekki að standa við kosningaloforðin. Neyðarleg staðreynd fyrir stjórnmálamenn. Svo er þessi karakter sem er einfaldi grín-stjórnámamaðurinn („ég er risinn úr öskunni eins og fuglinn Felix“) og er endirinn á baráttumyndbandinu þeirra áhugaverður. Þar sem hann breytir ræðustílnum í Hitler.³⁶

Að því gefnu að staðsetja megi orðanotkun stjórnmálamanna annarra flokka í borgarstjórnarkosningunum innan þess sem Barthes kallar *menningarskrift* eða *pólitískt skrift* er orðræða Jóns í andstöðu við það. Í bland við „orðaleikfimi“ segir hann sannleikann og gengur síðar svo langt í afskræmingu sinni á orðræðu menningarskriftsins að hann vísar í Hitler í lok mynbandsins þar sem notast er við lag Tinu Turner, *Simply the Best*.³⁷ Orðræða Jóns Gnarr er öllu heldur í átt við það sem Barthes útskýrir sem *Náttúruna* þar sem hluturinn sprettur skyndilega upp og getur ekki annað en stikað út óuppfylltan heim.

³⁵ Barthes, Roland. *Skrifað við núllpunkt*. 1953, bls. 57.

³⁶ Persónulegt bréf frá Sigríði Láru Sigurjónsdóttur frá 3. mars 2011. Sjá viðauka.

³⁷ Youtube.com. „Besti Flokkurinn - The Best Video – Subtitles“. 20. maí 2010.

Þessi uppréttu orðræða er orðræða full ógnar, þ.e.a.s. hún setur manninn í samband, ekki við aðra menn, heldur við ómannlegustu myndir Náttúrunnar: himinn, helvíti, hið heilaga, bernskuna, brjálæðið [...] Þegar svona er komið er varla hægt að tala um skáldskaparskrift, því að um er að ræða tungumál þar sem ofbeldisfullt sjálfstæðið gengur af allri siðferðilegri skírskotun dauðri.³⁸

Tungutak Jóns Gnarr er upppfullt auðmýktar og allt að því sem sumir gætu kallað bernskt:

Dagbók borgarstjóra [...] Það er mjög sárt að koma með svona erfið skilaboð en svona er staðan grafalvarleg núna. En þetta lagast. Við komumst í gegnum þetta.³⁹

Orðin eru hughreystandi en orðræðan ekki stjórnmálamönnum að öllu jöfnu töm. Tungutakið er engu að síður sjálfsgagt, látið skal kyrrt liggja hvort það sé yfirleitt siðferðislegt, en það er sjálfstætt og undir niðri liggur löngun þess efnis að breyta og spilar tungumálið þar lykilhlutverk. Loforðin sem Jón Gnarr lofaði að svíkja gengu af siðferðilegri skírskotun kosningaloforða dauðri í þessari kosningabaráttu. Tungumál pólitíkurinnar og tungumál náttúrunnar eins og Barthes lýsti því mættust og að einhverju leyti varð tungumál náttúrunnar, tungumál Jóns Gnarr ofan á.

Í viðtali við Sölva sem birtist á Skjá einum frá 2. mars er Jón Gnarr spurður út í járnstaurana sem eru við enda gangstétta Laugarvegarins. Hann kveður þá mjög ljóta og talar um þá sem „járntyppi”.⁴⁰ Í uppistandinu „Ég var einu sinni nörd” frá 2004 gerði Jón Gnarr grín að þessum „járntyppum” og heldur því áfram brandara sem hann samdi fyrir listrænan viðburð nú í stöðu sinni sem borgarstjóri. Í viðtalini segir Jón aðspurður hvort hann muni minnka gamansemina: „Ef ég hætti að vera fyndinn eða skemmtilegur væri ég að hætta að vera ég”.⁴¹ Uppistand er listform og það er grínleikur einnig en Jón Gnarr getur ekki hugsað sér að taka

³⁸ Barthes, Roland. *Skrifað við núllpunkt*. 1953, bls. 75.

³⁹ Dagbók borgarstjóra. Facebook. 31. janúar 2011.

⁴⁰ Sölvi Tryggvason. „Spjallið með Sölva.” 2. mars 2011.

⁴¹ Sölvi Tryggvason. „Spjallið með Sölva.” 2. mars 2011.

hið performatíva úr orðræðu sinni þrátt fyrir vera orðinn borgarstjóri sem gæti nána fjarlægt „járntypin”. Þá bætir hann við: „Ég er utangarðsmaðurinn sem kem inn”.⁴² Hann er því *náttúran* eins og Barthes lýsir henni eða þetta hitt sem kemur inn í pólitísku skriftina að utan.

Breytt landslag: Tilkoma *The Simpsons* og tilurð Besta flokksins

Homer Simpson er sannleikur, hann er hvunndagslegur maður, hann er kleinuhringur. Veitið fjölskylduföður hinnar klassísku amerísku fjölskyldu athygli.⁴³

Svona kemst tónlistarmaðurinn Mark Hoppus að orði og segir jafnframt að Hómer Simpson sé innra eintal hverrar manneskju sem snúist iðulega um baráttuna á milli þess hvað mann langar að gera og hvað maður ætti að gera. Hann er skeyingarlaus gagnvart síunni á milli þess hvað einhverjum finnst og síðan hvað hann gerir eða segir. Þannig sé hann sannleikurinn eða hinn hvunndagslegi maður. Mark Hoppus bætir því svo við að hann geti nefnt á nafn fréttamanninn í *The Simpsons* en kunni ekki deili á fulltrúadeildarþingmanni sínum og það sé það sem geri Bandaríkin frábær.⁴⁴ Á einhvern hátt er Homer Simpson því raunverulegri fyrir þann sem skrifar greinina en þingmaður hans á tveimur forsendum: Í fyrsta lagi er hann sannleikurinn og hins vegar sé hann samnefnari allra amerískra fjölskyldufeðra.

Þáttaraðirnar *The Simpsons* eru búnar til af skopmyndateiknaranum Matt Groening og fyrsti hálftíma langi þátturinn var frumsýndur 14. janúar 1990. Þátturinn er af hvorutveggja aðdáendum hans og gagnrýnendum talinn ein af sönnustu og

⁴² Sölvi Tryggvason. „Spjallið með Sólva.” 2. mars 2011.

⁴³ Hoppus, Mark. „American Icons: Homer Simpson: He Is Truth, He Is Everyman, He Is Doughnut: Behold the Paterfamilias of Classic American Family.” *Rolling Stone*. 2003, bls. 86.

⁴⁴ Hoppus, Mark. „American Icons: Homer Simpson: He Is Truth, He Is Everyman, He Is Doughnut: Behold the Paterfamilias of Classic American Family.” *Rolling Stone*. 2003, bls. 86.

fyndnustu birtingarmyndum amerískrar fjölskyldu og hafa þættirnir um hana hlotið tú Emmy-verðlaun sem framúrskarandi teiknaðar þáttaraðir. Fjölskylduna þekkja flestir en Homer, fjölskyldufaðirinn og Bart sonurinn eru aðalpersónur þáttarins. Þátturinn hefur oftar en ekki valdið usla og sagði Barbara Bush þáverandi forsetafrú árið 1990 nokkrum mánuðum eftir frumsýningu fyrsta þáttarins að þessi þáttur væri það heimskulegasta sem hún hefði séð.⁴⁵

Samsemd⁴⁶ er enn í dag nokkuð stöðug þótt mörk mögulegrar útvíkkunar þenjist í hvívetna. Hún tekur til hvaða stéttar þú tilheyrir, kyns, kynþáttar og kynhneigðar sem eru hugtök sem skipta ávallt minna máli enda er munurinn skilgreindur út frá vilja neytandans þar sem neytandinn er í tilviki sjónvarpsþáttarins um Simpson fjölskylduna áhorfandinn en kjósandinn þegar horft er til framboðs Besta flokksins. Menningariðnaðurinn og þar sérstaklega sjónvarp sýnir tvær tegundir virkni sem tengjast samsemd í dag. Í fyrsta lagi sýnir það neytandanum skýr módel samsemdar sem snúast ekki um hver þú átt að vera heldur hvernig á að vera. Áhorfandinn lærir á eigin samsemd með því að horfa á vinsælar persónur sýna þeirra samsemd. Í öðru lagi sýnir sjónvarpið táknræna hornsteina sem áhorfendur geta nýtt sér við að byggja eða afbyggja eigin persónu. Bart, Homer og Lisa sýna fram á auðkennandi en þó ekki útilokandi módel samsemadar.⁴⁷ Samsemd Jóns Gnarr vísar í margar áttir og er ekki útilokandi þar sem hún afbyggir samsemd stjórnmálamannsins en byggir upp eða skapar nýja samsemd þess sem er við völdin; í þessu tilviki Jón Gnarr sjálfur.

Fjölmiðlafræðingurinn Brian L. Ott. fjallar nokkuð ítarlega um Simpson fjölskylduna í grein sinni "I'm Bart Simpson, Who the Hell Are You?" Samkvæmt honum leikur *The Simpsons* sér að eigin formi og eitt af því stórkostlega við þáttinn sé hvernig hann gantast með eðli og sögu sjónvarpsins og hefur verið einhvers konar and-þáttur með því að gera gys að hefðbundnum fjölskylduþáttaröðum. Þá heldur Ott því fram að smekkur fólks hafi breyst með tilkomu *The Simpsons* sem sýnir sig best á því hvernig í byrjun tíunda áratugarins þættinum óx mjög fljótlega

⁴⁵ Paakkinnen, Jouni. „A Brief History of The Simpsons“. *The Simpson Archive*. 1998.

⁴⁶ E. identity

⁴⁷ Ott, Brian L. „"I'm Bart Simpson, Who the Hell Are You?" : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction.“ *Journal of Popular Culture*. 2003, bls. 57.

ásmegin á kostnað *The Cosby Show* enda hæddist teiknimyndafjölskyldan látlaust að fyrirmyndafjölskyldum sjónvarpsins og þægilegum, einföldum lausnum á baráttu framvindu þeirra. Fyrir vikið varð hin teiknaða fjölskylda einhvern veginn raunverulegri eftir að hafa vakið athygli á fölsva Cosby fjölskyldunnar og öðrum skyldum þáttaröðum. *The Simpsons* varð fyrir vikið raunverulegri og forframaðri. Árið 1992 lauk þáttaröðinni um Cosby fjölskylduna vegna afbyggingar *The Simpsons* á þessari hugmynd um fyrirmyndarfjölskylduna enda var orðið erfitt að fá áhorfendur til þess að trúa á ævintýrið í úthverfunum og Simpson fjölskyldan var orðin hin dæmagerða ameríkska fjölskylda.⁴⁸

Margir kennrar, siðapostular og stjórnálamenn fordæmdu þáttinn opinberlega. Þekktasta dæmið er örugglega þegar George Bush eldri sagði árið 1992 á samkomu kristilegra útvarpsmanna að þjóðin þyrfti að vera nær Waltons⁴⁹ en Simpsons. Átta dögum eftir að forsetinn hafði látið þess orð falla segir Bart Simpson í þætti eitthvað á þá leið að þau séu alveg eins og Walton fjölskyldan því þau bæðu líka til guðs að kreppunni tæki að ljúka.⁵⁰

Innreið Besta flokksins í borgarstjórnál á margt sameiginlegt með tilkomu Simpson fjölskyldunnar. Samkvæmt Freud eru draumar ekki eins og óskipuleg hljóð sem koma úr hljóðfæri vegna einhvers ytri krafts einfaldlega vegna þess að draumar eru ekki merkingarlausir.⁵¹ Draumurinn um góðu fjölskylduna sem birtist í þáttunum um Cosby fjölskylduna varð engu að síður að tálsýn eftir að Simpson fjölskyldan frumsýndi sig með öllum sínum ambögum og breiskeika og sýndi fram á að birtingarmyndin⁵² er raunveruleiki.

The Simpsons gerði Cosby fjölskyldunni erfitt fyrir enda er aldrei þýður óþjóðalyður. Jafnvel þótt Simpson fjölskyldan sé teiknuð tókst henni samkvæmt Brian L. Ott fjölmiðlafræðingi með hispursleysi sínu að verða raunveruleiki en

⁴⁸ Ott, Brian L. „”I’m Bart Simpson, Who the Hell Are You?” : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction.” *Journal of Popular Culture*. 2003, bls. 56-58.

⁴⁹ Amerískur þáttur um Walton fjölskylduna frá 8. áratug síðustu aldar.

⁵⁰ Ott, Brian L. „”I’m Bart Simpson, Who the Hell Are You?” : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction.” *Journal of Popular Culture*. 2003, bls. 58 og 59.

⁵¹ Freud, Sigmund. *Draumaráðningar*. 1900, bls. 105.

⁵² E. appearance

leiknir þættir.⁵³ Besti flokkurinn samanstendur af fólk sem þótti vera alvöru stjórnmálamenn, jafn framandgert fólk og Bart Simpson en með framkomu sinni varð það að raunverulegu vali þegar kom að kosningum og sýndi fram á að leikendur hinna flokkanna og orðaflaumur þeirra var í besta falli draumkenndur en ef til vill meira í átt við tálsýn.

Simpson fjölskyldunni tókst að ná til hvítra, svartra og spænskra áhorfenda í Bandaríkjunum.⁵⁴ Simpson fjölskyldan er teiknuð og því ekki beinlínis leikin af leikurum þó svo talað sé fyrir þá. Á þeim forsendum eru persónurnar því aðeins eftirmyn dir alveg eins og Besti flokkurinn samanstendur ekki af stjórnmálamönnum heldur af and-pólítíkusum sem staðsetja sig innan hlutverksins til þess að víkka það út og verða þannig eftirmyn dir „eiginlegs” stjórnmálamanns.

Samkvæmt áðurnefndum Brian L. Ott prófessor í fjölmödlun við Háskólan í Colarado er Bart innan heims þáttanna mjög í mun að gera uppreisn gagnvart kerfinu á meðan Homer er hluti af framleiðslu kerfisins – varningur sinnar eigin neyslu. Ott heldur því fram að þó svo Homer sé eftirlitsmaður í kjarnorkuveri og faðir og eiginmaður sé samsemd hans fyrst og fremst tengd bjórdrykkju, sjónvarpsglápi og matarvenjum. Ott heldur því fram að út frá skilgreiningum módernismans sé starf manns það sem skilgreinir sjálf manns þar sem viðkomandi getur verið bóndi, kennari, verkamaður og svo framvegis. En þar sem öll störf eru að verða sértækari þá hafa þau ekki lengur þessa skilgreiningarvirkni. Eftirlitsmaður í kjarnorkuveri er aðeins eitt af þúsundum starfa í okkar þjónustumiðaða hagkerfi og skortir því táknafræðilega útbreiðslu ef svo má að orði komast, það er að hvorki Homer né áhorfandinn tengja við þetta sérstæða starf en hins vegar er bjórdrykkjan og matarástin öllu sammannlegri. Það að starf Homer sé svo líttill hluti af samsemd hans birtist meðal annars í því að hann missir aldrei vinnuna þó svo hann sjáist örsjaldan virkilega vinna í kjarnorkuverinu. Hann

⁵³ Ott, Brian L. „I'm Bart Simpson, Who the Hell Are You?“ : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction.” *Journal of Popular Culture*. 2003, bls. 56-58.

⁵⁴ Ott, Brian L. „I'm Bart Simpson, Who the Hell Are You?“ : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction.” *Journal of Popular Culture*. 2003, bls. 60.

birtist áhorfendum mun oftar á hverfisbarnum Moe's Tavern en í vinnunni sem gefur til kynna að starf hans er honum ekki nærri eins mikilvæg og uppáhaldsþjórinns hans Duff sem heilu þættirnir hafa snúist um.⁵⁵ Í þessu samhengi er vert að benda á Dagbók borgarstjóra facebook-síðu Jóns Gnarr:

Byrjaði daginn á undirbúningsfundum. Afhenti Menningarkortið og svo Umhyggju hagnað af sölu Fóstbræðra DVD. Gaman að því. Fór svo beint og hitti meðmælendur með Tónlistarskólum og létt púa á mig. Hræðilega langur og erfiður Borgarstjórnarfundur frá 2-8. Þarf að passa hroka, paranoju, ótta, reiði og annað drasl. Ætla í Al Anon og reglulega í sund til að viðhalda kærleika, auðmýkt og gleði. Góða nótt, kæruborgarar!⁵⁶

Það er gefið að Jón Gnarr hefur breytt borgarstjórahlutverkinu og gert það sértækt að því leytinu til að það í núverandi formi tilheyrir aðeins honum. Hann er ekki í lýsingum á starfi sínu í Dagbók borgarstjóra að lýsa því hvað hann er að gera eða hvernig. Afköstin eða starfið sjálft er í raun ekki það sem skiptir máli heldur upplifun hans á því. Hvernig honum gengur að performera það. Eins og Homer fer á barinn vill Jón Gnarr bara fara í sund. Jón Gnarr sést því lítið gera eða segir sem minnst frá því einu og sér, heldur lýsir upplifun sinni, persónu sinni og gjörningnum sjálfum og áhrifum hans á sig. Þetta er frásagnartækni og líkt og með Homer eru hugðarefnin önnur og starfið skilgreinir þá hvoruga heldur skilgreinir þá performans þeirra innan starfsins og afstaða þeirra gagnvart starfinu.

Ott heldur áfram og vill meina að Homer hafni hugmyndum módnismans um að samsemd sé undir áhrifum bernskunnar eða hinni Freudísku hugmynd um að hið ómeðvitaða og gjörðir sjálfssins geti verið til marks um mörg form innri sálrænnar baráttu sem eigi rætur sínar að rekja til frumstæðrar tilfinningarlegrar tjáningar með táknum. Fortíð Homer er aðeins samansafn nostalgískra ímynda sem koma frá sjónvarpinu og fyrir vikið eru þau skipti þar sem vísað er til fortíðar hans yfirleitt einhvers konar samtíma-kreppa tengd sjónvarpinu sem ýmist bilar eða Marge kona hans slekkur á því. Þar sem Homer er teiknuð persóna eldist hann ekki og þroskast fyrir vikið ekki heldur og getur því verið mótsagnakenndur og þar

⁵⁵ Ott, Brian L. „”I'm Bart Simpson, Who the Hell Are You?” : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction.” *Journal of Popular Culture*. 2003, bls. 63 og 64.

⁵⁶ Dagbók borgarstjóra. Facebook. 1. febrúar 2011.

sem hann skortir allt huglægt viðhorf er hann algjörlega ópólítískur.⁵⁷ Sé þessi hugmynd borin saman við Jón Gnarr gefur augaleið að hann hefur þroskast en þó viðhaldið rótum sínum í pönkinu þar sem listgjörningar hans hafa iðulega verið grófir. Mótsagnakennd einkenndi framboðið þar sem hann til dæmis gaf loforð sem hann síðar lofaði að svíkja. Setningar eins og sjálfbær framþróun sem er aðeins vísun í frasa sem notaðir hafa verið, hljóma vel en þýða í raun ekkert svo leikið er á mótsögnina og nostalgíu gætir þar sem orð eru notuð sem vísa í aðra frasa. Þar mætti sem dæmi nefna ellefta kosningaloforðið Besta flokksins:

Láta þá svara til saka sem bera ábyrgð á hruninu.
Fannst við verða að hafa þetta með.⁵⁸

Í þessu samhengi er vert að benda á það að 12. apríl árið 2010 birtist rannsóknarskýrsla Alþingis og ályktaði hópur innan Vinstri grænna í Reykjavík eftirfarandi: „Útrýma þarf fyrirgreiðsluklíkum og spillingu í stjórnálum og viðskiptalífi.”⁵⁹ Á meðan Besti flokkurinn gantaðist með að svona nokkuð yrði að vera með tóku Vinstri grænir í Reykjavík því svo alvarlega að þeir héldu málfund. Hugtakið *hrunið* hafði yfir sér klisjulegan brag sem Besti flokkurinn benti góðlátlega í stefnuskrá sinni.

Jón Gnarr hefur verið kærður fyrir ósiðsamlegt framfæri líkt og höfundar og framleiðendur þáttanna um Simpson fjölskylduna. Þó svo meginþorri landsmanna hafi kunnað að meta framlag hans til íslensk gríns er einnig nokkur hluti þess sem kann ekki að meta hann og hefur fundist framganga hans honum til minnkunar. Ákveðið stigma⁶⁰ hvíldi því yfir Jóni Gnarr við upphaf kosningabaráttunnar; hann þurfti að teikna upp nýja tegund af stjórnálamanni sem þó vísaði í hugmyndina um slíkan fyrir. Stigma felur í sér margþætta virkni en grundvallast á eftirfarandi:

⁵⁷ Ott, Brian L. „”I’m Bart Simpson, Who the Hell Are You?” : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction.” *Journal of Popular Culture*. 2003, bls. 64, 65 og 66.

⁵⁸ Besti flokkurinn – pólitískt partí. „Stefnumál”. 6. mars 2011.

⁵⁹ Vgr.is – Vinstri græn í Reykjavík. „Ályktun umræðufundar VGR um rannsóknarskýslu Alþingis”. 9. maí 2010.

⁶⁰ Á íslensku útleggst það sem smánarbilettur.

An attribute that stigmatizes one type of possessor can confirm the usualness of another, and therefore is neither creditable nor discreditable as a thing in itself.⁶¹

Hann var algjörlega „ópolítískur” líkt og Hómer að því leytinu til að hann gaf loforð sem hann ætlaði síðan að svíkja. Hans and-pólítík á rætur sínar að rekja til and-stjórnálamanns framtögunnar þar sem hann beitti fyrir sér tungutaki stjórnálamannsins í hvívetna. Það er ekki að segja að gjörningurinn Besti flokkurinn hafi ekki átt sér pólitískar rætur en það var pólitískt listaverk þar sem hann lék stjórnálamanninn í stað þess að verða hann. Hann lék geimveruna í framboðinu alveg eins og hann lék geimveruna á barnum.

Í bók Erving Goffman *Stigma – Notes on the Management of Spoiled Identity* segir að þegar manneskja með ákveðið stigma kemst til æðstu metorða innan fjármálageirans eða stjórnálá sé líklegt að algjörlega nýrri skilgreiningu á viðkomandi sé þörf. Þetta sést einnig þegar þekktir einstaklingar, fjölmíðlamenn til að mynda, gangast inn í valdastöður að tungutak þeirra breytist og hlutverkið ber þá ofurliði.⁶² Jóni Gnarr tókst nokkurn veginn að komast hjá þessari pressu í þá áttina að hann yrði fagpólítíkus⁶³ með því að brjótast ekki út úr hring sinna líka heldur halda í uppruna sinn, þ.e. að performera pólitíkusinn og þannig halda sig enn innan listamannsins fyrir aðdáendur sína. Líkt og Ott heldur fram þroskast Homer ekki og viðheldur bernskri flónsku sinni. Á sama hátt sýnir Jón Gnarr aðeins táknumynd stjórnálamannsins og sýnir þannig hlutverkið; performerar raunveruleikann.

Homer á marga ámóta kynbræður í bandarísku sjónvarpi en sé tekið aðeins til hinna teiknuðu persóna mætti kannski helst nefna Peter Griffin í *Family Guy* sem fjölmíðlafræðingurinn Alison Crawford gerir sér mat úr í grein um fjölskylduna og tengsl hennar við töfraraunsæi sem mætti skilgreina sem svo:

⁶¹ Goffmann, Erving. *Stigma – Notes on the Management of Spoiled Identity*. 1963, bls. 13.

⁶² Goffman, Erving. *Stigma – Notes on the Management of Spoiled Identity*. 1963, bls. 39.

⁶³ E. political professionalization

We recognize the world, although now--not only because we have emerged from a dream--we look on it with new eyes.⁶⁴

Samkvæmt Crawford brutu höfundar *The Simpsons* blað í sögu bandarísks afþreyingariðnaðar þegar þeir skópu þáttinn þar sem hann, þrátt fyrir að vera skopmyndateiknaður, átti að vera eins raunverulegur og hugsast gæti. Þessi hollusta við raunveruleikann breytti skynjun áhorfendans. Þessi samsuða raunveruleikans, grínþáttar, skopteikningar og háðskrar afstöðu urðu til þess að Simpson fjölskyldan og annað teiknað efni hafðist upp fyrir það að vera aðeins skrípó fyrir börn og stækkaði áhorfendahópinn. Þessi brautryðjendastarfsemi varð til þess að Peter Griffin og fjölskylda komust síðar á koppinn.⁶⁵

Raunveruleiki Simpson fjölskyldunnar er grundvöllur þess að *Family Guy* gat leyft sér meira og orðið meira í átt við töfraraunsæi. Töfraraunsæi er þversagnarkennt hugtak sem þó skilgreinir Peter Griffin þar sem hann skellir saman töfrum líkt og að berjast við flennistóran kjúkling og algjöru félagslegu raunsæi þar sem ríkir peningaskortur og menntunarleysi. *Family Guy* bjó að þessum raunsæisgrundvelli sem Simpson fjölskyldan skóp og gat því leyft sér að nota töfra til þess að víkka út form teiknaðs sjónvarpsefnis. Baráttan fyrir því að vera ætlað fullorðnum og raunverulegt var þegar unnin.⁶⁶

Framboð Jóns Gnarr og Besta flokksins hefur yfir sér áru töfraraunsæisins og þetta finnur fólk fyrir sérstaklega þegar það lýsir atburðarrásinni fyrir útlendingum. Jón Gnarr nýtti sér verkfæri töfraraunsæisins meðal annars með því að búa til lög með textum sem voru á mörkum hins súrealíska, með framkomu sem þótti ekki fylgjast að með því sem þótti viðeigandi hverju sinni og með kosningabaráttu sem gekk út á grín þrátt fyrir að vera byggð á raunverulegri hefð. Töfrar voru notaðir og velgengni flokksins töfrum líkust.

Family Guy vísar gjarnan í og er iðulega nostalgískur gagnvart popkultúr þar sem jafnvel heilar senur úr þáttum og bíómyndnum eru leiknar eftir og oft á tíðum úr

⁶⁴ Ríos, Alberto. „Magical Realism – definitions.” Arizona State University. 23. maí 2002.

⁶⁵ Crawford, Alison. „”Oh yeah!”: “Family Guy” as Magical Realism?”. *Journal of Film and Video*. 2009, bls. 56

⁶⁶ Crawford, Alison. „”Oh yeah!”: “Family Guy” as Magical Realism?”. *Journal of Film and Video*. 2009, bls. 53.

sambandi við framvindu þáttarins. Þannig er raunveruleiki þáttarins brotinn upp og áhorfandinn upplifir ákveðinn kunnugleika. Ámóta aðferð einkenndi framboð Besta flokksins þar sem Simply the Best með Tina Turner var notað til þess að búa til lag framboðsins. Þá gengu eldri klippur með Jóni Gnarr ýmist með Tvíhofða eða Fóstbræðrum á milli manna svo ekki einungis vísaði framboðið út fyrir sig heldur inn á við aftur. Þetta gerist einnig gjarnan hjá Griffin fjölskyldunni þar sem heilar senur eða einvíðar persónur birtast iðulega á milli nýrra kringumstæðna.⁶⁷ Klippurnar með Jóni fengu aðra vídd og spurðu menn sig hvort þetta ætti heima í einhverju eins mikilvægu og raunverulegu og framboði til borgarstjórnar eins og þegar hann var spurður í viðtali í Kastljósi hvort þetta væri ekki bara della.⁶⁸ Þetta virtist þó hjálpa framboðinu þar sem þessi bæði lagið og eldri verk Jóns Gnarr mynduðu kunnugleikann. Með þessu móti er hæðst að hvorutveggja því sem vísað er í og þeim sem upplifa kunnugleikann en á hlýlegan hátt. Framboðið var gjörningur eða performans þar sem áhyggjur af stöðu stjórnsmála eru undirliggjandi og framboðið nýtti sér póstmódernískar vísanir í popkúltur með töfraraunsæi að leiðarljósi ekki ósvipað því sem Alison Crawford segir höfunda *Family Guy* gera.⁶⁹

Framboðið var ákveðin paródía og gagnrýnt fyrir tilgangsleysi sitt og lágkúru. Tilgangurinn helgaði engu að síður meðalið og raunveruleikinn skekktur ef honum ekki hreinlega breytt þar sem borgarstjórinn er ómenntaður, klæðist bleikum jakkafötum og kemur stundum fram í kjól.

⁶⁷ Crawford, Alison. „Oh yeah!“: “Family Guy” as Magical Realism?”. *Journal of Film and Video*. 2009, bls. 60.

⁶⁸ Ruv.is. „Viðtal við Jón Gnarr borgarstjóra Reykjavíkur“. 08. nóvember 2010.

⁶⁹ Crawford, Alison. „Oh yeah!“: “Family Guy” as Magical Realism?”. *Journal of Film and Video*. 2009, bls. 60 og 61.

Kyngervi, sviðsetning sjálfsins og Jón Gnarr

Í Maasai þjóðflokknum í norður-Transaníu og Kenýu er litið svo á að kvenleiki sé einungis skortur á karlmennsku.⁷⁰ Það verður sífellt skýrara að hægt er að tengja saman mismunandi útgáfu kyngerva, eins og þau birtast okkur sem tákni innan goðsagna og ritúala, við hvernig þau virka í félagslegu umhverfi okkar. Vandamálið hverfist ekki lengur um að leysa hvernig við skoðum kyngervi eða útskýrum þau, heldur eru þetta aðeins túlkanir á alhæfingum um gervi sem sífellt færast nær hvor öðru og út í allar áttir. Táknkerfi kyngerva búa aðeins til myndhvörf fyrir hlutverk, stöðu og hegðun í stað þess að útskýra einstaklingana innan gervanna og er því aðeins af félagslegum toga þ.e. til að búa til kyngervakerfi úr einstaklingum til þess að auðvelda skilning og lestur á kynþáttum og kyngervum.⁷¹

Samkvæmt Judith Butler er líkaminn sögulegt ástand sem snýst um það að gera, færa í leikbúning og framleiða meira sögulegt ástand. Raunveruleiki kyngervisins er sá að hann er tilbúningur og því aðeins raunverulegur þegar hann er performeraður eða eins og Simone De Beauvoir sagði: „One is not born, but rather, becomes a woman”.⁷² Vissulega er ekki hægt að alhæfa um það að allir menningarheimar leggi eins mikla áherslu á mun kynjanna en aðalrökin fyrir yfirburðum karlmannsins eru innan margra heima byggð á líffræðilegum mun kynjanna og þá sett upp einhvers konar tvenndarhyggjuformúla þar sem náttúra er annað en menning hitt. Þetta „hitt” er fyrir mannfræðingnum Sherry Ortner kvenlægt og þegar á hólminn komið sé það aldrei það sem muni halda lífi í fólkí þegar í harðbakkann slær.⁷³

Áður hefði Jón Gnarr ef til vill þótt vonlaus frambjóðandi en eftirspurnin og leitin að nýrri tegund stjórnmálamanns var orðin örvæntingarfull sérstaklega

⁷⁰ *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Alan Barnard and Jonathan Spencer. 1996, bls. 258.

⁷¹ *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Alan Barnard and Jonathan Spencer. 1996, bls. 259.

⁷² Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 151.

⁷³ *Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology*. Alan Barnard and Jonathan Spencer. 1996, bls. 254-255.

vegna þess að í Alþingiskosningum viðhélst fjórflokkakerfið nokkurn veginn óhaggað. Ástæðan er sú að hann var ómenntaður grínisti og þannig séð hættulaus og líkt og áður sagði afbyggði hlutverk og framsögu stjórnálamannsins. Hann var því undanskilinn þeirri hugmynd að hann væri „náttúran” þ.e. karlmaðurinn sem skaffar og staðsetti sig frekar innan menningarinnar. Hann hafði því ekki virkni gagnkynhneigða hvíta karlmannsins. Jón Gnarr var menningarmegin og hafði leikið konur og undirmálsmenn; verið geimveira. Jón hafði verið opinberlega í dragi, klæðst dökkum alþýðlegum fötum eða eins og hann segir í bók sinni *Indjáninn* sem vikið var að hér áður „... alltaf upp á kant við allt sem þykir sjálfsgagt og eðlilegt.”⁷⁴

Líkt og komið er að hér að ofan þá er erfitt að skilgreina kyngervi ef litið er til einstaklinga en ekki hóps. Kyngervi Jóns Gnarr er einhvern veginn fljótandi þótt kynhneigð hans sé það ekki.

Hann hefur alls staðar verið ófaglærður hvort sem það er sem starfsmaður á Kleppi, við bílaframleiðslu, sem leikari og nú sem borgarstjóri. Það er einfeldningsháttur að halda því fram að hann hafi verið kosinn til valda í borginni af þeim sökum einum að hann er alþýðumaður. Ástæðan er flóknari og hefur meðal annars að gera með hvernig hann flakkar á milli kyngerva, persóna og starfa. Hann er hvergi en um leið alls staðar og flýtur um og á milli hlutverka einhvers staðar innan fljótandi póstmódernísks ástands. Hann kemst undan kyngervisstimplunum með því að afbyggja þá í sífelli með performatívum hlutverkaleik og hlutverkaskiptum. Þar sem kvengervi konunnar er samkvæmt Simone De Beauvoir lært má draga þá ályktun að ímyndir karlmannsins geti verið það einnig. Hugmyndin um hvíta gagnkynhneigða stjórnálamanninn og fjármálajöfurinn skekktist við hrún íslensku bankanna þar sem því hefur verið haldið fram að þessu hafi öllu hafi verið stjórnað af þeim. Jón Gnarr stóð utan þess hlutverks sem má hafa hjálpað í kosningabaráttu hans.

Samkvæmt kenningum strúktúralismans eins og Jill Dolan lýsir honum í bók sinni *The Feminist Spectator as Critic* var hugmyndafræði viðtökunnar grundvöllur hugmyndafræði framboðsins. Það er að strúktúr gjörningsins skiptist í þrennt á milli þeirra sem framleiddu framboðið og myndina *Gnarr*, leikendanna sem eru þá

⁷⁴ Jón Gnarr. *Indjáninn*. 2006, bls. 180-181.

frambjóðendurnir og áhorfendanna sem í þessu tilviki tækju til kjósendanna.

Listamenn sem vinna gjörninga og leikhús samkvæmt póstmódernískum aðferðum hafa gagnrýnt hugmyndina um hlutgervingu persóna og flokkunar þeirra í mismunandi hólf mannvera þar sem fallusinn er einhvers konar grundvallar tákngervingur.⁷⁵ Framboð Besta flokksins gekkst upp í þessu, þ.e. að það hafnaði því að pólitísk störf gætu einungis verið unnin af stjórnmálamönnum og veltu upp spurningunni hvort listamennirnir, sem sagt menningin eða þetta „hitt”, gætu einnig unnið þessi störf. Það var grundvallarsprungur performansgjörningsins Besti flokkurinn.

Karlaglápið⁷⁶ er byggt á kenningum sálgreiningarinnar en feministar hafa lýst hugtakinu sem valdtæki karlmanna. Samkvæmt Jacques Lacan lýsir það ástandi þar sem ákveðið kvenviðfang horfir á spegilmynd sína. Áhrifin eru þau að sjálfstæði kvenviðfangsins er dregið í efa, þar sem spegilmynd samsemdar⁷⁷ hennar hlutgerist. Þetta hugtak er byggt á kenningum hans um speglað svið þar sem samsemd barnsins í æsku speglar sig í öðrum og býr sína persónu þannig til. Þessi speglun getur verið frá sjónvarpsskjá eða jafnvel hlut eins og stól alveg eins og frá mannfólkini. Hugmyndin um að stóllinn eða sjónvarpið geti horft til baka eða speglað samsemd barnsins er hins vegar ekki lesin bókstaflega af Lacan eða fylgjendum hans.⁷⁸ Að því gefnu að Jón sé fljótandi innan kyngerva í hlutverkaleik sínum speglar hann til margra átta, þ.e. að hann speglar til bernsku sinnar og nýttir allt að því ungæðislegt tungutak:

Dagbók borgarstjóra Pólítískur leynifundur⁷⁹

Þegar Jón Gnarr bauð sig fram speglaði hann sig í hlutverki stjórnmálmannsins. Gaf loforð sem hann sagðist myndu síðar svíkja og bjó sig þannig til, performaði sig sem stjórnmálmann með því að spegla sig í þeim og þannig sýna þá, afhjúpa

⁷⁵ Dolan, Jill. *The Feminist Spectator as Critic*. 1994, bls. 41-42.

⁷⁶ E. the male gaze

⁷⁷ E. identity.

⁷⁸ Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 15.

⁷⁹ Dagbók borgarstjóra. Facebook. 13. janúar 2011.

orðræðuna og heldur nú „Pólítíska leynifundi”⁸⁰ sem borgarstjóri. Speglunin var því til þess að afbyggja og performansinn heldur nú áfram.

Staða Jóns Gnarr og lok gjörningsins

Að Jean Baudrillard látnum birtist grein í *The Guardian* þar sem því er lýst yfir að þar sem Gilles Deleuze, Jean-François Lyotard og Jacques Derrida auk Baudrillard séu nú látnir megi spyrja sig hvað taki við af póstmódernismanum:

Baudrillard's death raises a timely and important question about the intellectual culture of the 21st century. Simply put, what comes after postmodernism?⁸¹

Besti flokkurinn er póstmódernískur gjörningur og því ekki úr vegi að spyrja sig hver framtíð hans er eða að póstmódernismanum yfirstöðnum hvort flokkurinn leggi samstíga upp laupana. Í „Staksteinum” Morgunblaðsins frá fimmtudeginum 24. febrúar 2011 segir:

Getur verið að brandarinn sé orðinn þreyttur? Getur verið að fólk kunni ekki lengur að meta það hvernig Besti flokkurinn lýsti því sem hann sagðist telja helsta gildi sitt: „Við erum traustsins verð. Fólk treystir okkur eins og við værum banki eða tryggingafélag jafnvel þótt flokkurinn sé byggður á blekkingu...” Telur fólk komið í ljós að ástæða var til að taka þessu ekki bara sem brandara?⁸²

Marxíski kenningasmiðurinn Guy Debord segir í bók sinni *The Society of the Spectacle*: „What creates society's abstract power also creates its concrete unfreedom.”⁸³ Það er vert að spyrja sig hvort gjörningnum sé lokið. Alvaran alla vega hellist yfir og fólk bíður í ofvæni eftir því hvað kemur næst.

⁸⁰ Dagbók borgarstjóra. Facebook. 13. janúar 2011.

⁸¹ Guardian.co.uk. „Baudrillard and the end of postmodernism: what next?” 9. mars 2007.

⁸² Staksteinar. „Minnkandi traust borgarstjórnar”. Morgunblaðið. 24. febrúar 2011.

⁸³ Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 296.

Niðurlag

Gjörningurinn Besti flokkurinn er tekinn að lengja og ekki ár liðið af kjörtímabilinu. Jón Gnarr hefur verið við völd í tæpt ár og tvisvar á þeim tíma þurft að leggjast inn á spítala í nokkra daga. 1. febrúar síðastliðinn skrifar Jón, líkt og vísað var til, á Facebook-síðuna Dagbók borgarstjóra að hræðilegum degi sé loks lokið og nú þurfi hann að passa sig á aðsóknarkenndum, hann þurfi að fara á Al-Anon fund og mæta í sund.⁸⁴ Það er ekkert launungarmál að starfið er farið að taka á Jón alla vega andlega og listaverkið er orðið raunverulegt. Það verður hins fróðlegt að sjá hvernig og hvenær verkinu lýkur. Þá mætti einnig halda því fram að því sé nú þegar lokið, því hafi lokið þegar kosningaúrslit lágu fyrir; listaverkið hafi þá orðið raunverulegt en hins vegar hefur hann ekki gengið inn í hlutverkið að fullu og lýsir því frekar og performerar en að starfið sé lýsandi fyrir hann. Hlutverkaleikurinn er fyrir vikið ekki yfirmaðinn þó svo staða Jóns sem borgarstjóri sé orðin raunveruleg samanber hringakerfi Schechner.⁸⁵ Þá má sjá margt sameiginlegt með framboði Besta flokksins og afbyggingartækni póstmódernismans eins og hún birtist í listum. Flokkurinn notaði þessi verkfæri til þess að ná kjöri og að þeim forsendum gefnum er flokkurinn listaverk eða hefur að minnsta kosti ígildi þess.

Ef til vill rennur performansinn saman við raunveruleikann síðar, Jón hætti að performera borgarstjórann og á einhvern hátt verði hann og takist þannig að breyta ásjónu íslenskra stjórnmálamanna. Tíminn getur einn leitt það í ljós hversu lengi Jón Gnarr verður í hlutverki stjórnmálamanns og hver afdrif listaverksins Besti flokkurinn verður.

⁸⁴ Dagbók borgarstjóra. Facebook. 1. febrúar 2011.

⁸⁵ Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. 2006, bls. 135

Heimildaskrá

Allain, Paul og Jen Harvie *The Routledge Companion to Theatre and Performance*.
Routledge Taylor & Francis Group. New York & London, 2006.

Barthes, Roland. *Skrifað við núllpunkt*. 1953. Þýðing: Gauti Kristmannsson og Gunnar Harðarson. Bókmenntastofnun Háskóla Íslands. Reykjavík, 2003.

Besti flokkurinn – pólítískt partí. Jón Gnarr Kristinsson. Sótt: 4. febrúar 2011:
<http://bestiflokkurinn.is/en/um-flokkinn/um-flokkinn>

Besti flokkurinn – pólítískt partí. Sótt 4. febrúar 2011:
<http://bestiflokkurinn.is/en/borgarstjornarflokkur/jon-gnarr>

Besti flokkurinn – pólítískt partí. „Stefnumál”. Sótt 6. mars 2011:
<http://bestiflokkurinn.is/en/um-flokkinn/stefnumal>

Crawford, Alison. „„Oh yeah!”: “Family Guy” as Magical Realism?”. *Journal of Film and Video*. Sumar 2009. Sótt 5. janúar 2011:
http://gateway.proquest.com/openurl?url_ver=Z39.88-2004&res_dat=xri:iipa:&rft_dat=xri:iipa:article:citation:iipa00517321

Dagbók borgarstjóra. Jón Gnarr Kristinsson. Facebook. 23. janúar 2011. Sótt 4. febrúar 2011: <http://www.facebook.com/home.php#!/dagbok.borgarstjora>

Dagbók borgarstjóra. Jón Gnarr Kristinsson. Facebook. 1. febrúar 2011. Sótt 24. febrúar 2011: <http://www.facebook.com/home.php#!/dagbok.borgarstjora>

Dagbók borgarstjóra. Jón Gnarr Kristinsson. Facebook. 13. janúar 2011. Sótt 25. febrúar 2011: <http://www.facebook.com/home.php#!/dagbok.borgarstjora>

Dagbók borgarstjóra. Jón Gnarr Kristinsson. Facebook. 31. janúar 2011. Sótt 3. mars 2011: <http://www.facebook.com/home.php#!/dagbok.borgarstjora>

Dolan, Jill. *The Feminist Spectator as Critic*. The University of Michigan Press. Michigan, Bandaríkin 1994 (endurprentun).

Egill Helgason. „Ögmundur skipar dómara”. *Silfur Egils*. 1. mars 2011. Sótt 2. mars 2011: <http://silfuregils.eyjan.is/2011/03/01/ogmundur-skipar-domara/>

Encyclopedia of Social and Cultural Anthropology. Maurice Bloch, Ralph Grillo, Signe Howell & Marshall Sahlins. Alan Barnard and Jonathan Spencer ritstýrðu. 1996, Routledge, Taylor & Francis Group. London & New York. 2004 (endurútgefin).

Eyjan.is. „Borgarstjórinn vill gera Múmíndal að vinabæ Reykjavíkur”. 6. ágúst 2010. Sótt 6. mars 2011: <http://eyjan.is/2010/08/06/borgarstjorinn-vill-gera-mumindal-ad-vinabae-reykjavikur/>

Foucault, Michel. *Alsæi, vald og þekking*. Ritstjóri Garðar Baldvinsson. Björn Þorsteinsson, Garðar Baldvinsson og Sigurður Ingólfsson þýddu. Bókmenntafræðistofnun Háskóla Íslands. Reykjavík, 2005.

Freud, Sigmund. *Draumaráðningar*. 1900. Þýðing: Sigurjón Björnsson. Skrudda, Reykjavík. 2010.

Goffman, Erving. *Stigma – Notes on the Management of Spoiled Identity*. 1963, Penguin Books Ltd. Middlesex England. 1979 (endurútgefin).

Guardian.co.uk. „Baudrillard and the end of postmodernism: what next?” 9. mars 2007. Sótt 26. febrúar 2011:
<http://www.guardian.co.uk/books/booksblog/2007/mar/09/baudrillardandtheendofpos>

Hagstofan – vefur Hagstofu Íslands. 2010. Sótt 5. Febrúar 2011:
<http://www.hagstofan.is/temp/Dialog/varval.asp?ma=KOS03107&ti=%DArslit%20borgarstj%F3rnakosninga%20%ED%20Reykjav%EDk%201930->

2010%20&path=../Database/kosningar/svf_yfirlit/&lang=3&units=Fj%F6ldi%20og%20hlutfall

Hoppus, Mark. „American Icons: Homer Simpson: He Is Truth, He Is Everyman, He Is Doughnut: Behold the Paterfamilias of Classic American Family.” *Rolling Stone* 922 tölublað, 15. maí 2003. Sótt 5. janúar 2011:
http://gateway.proquest.com/openurl?url_ver=Z39.88-2004&res_dat=xri:iipa:article:citation:iipa00212123

Jón Gnarr. *Indjáninn*. Mál og menning. Reykjavík. 2006.

Kvikmyndir.is Sótt 16. Febrúar 2011:
<http://kvikmyndir.is/KvikmyndirMovie/entry/movieid/6535>

Ott, Brian L. „I'm Bart Simpson, Who the Hell Are You?” : A Study in Postmodern Identity (Re)Construction. *Journal of Popular Culture*. 37. tölublað. Ágúst 2003 bl.s 56-81. Sótt 5. janúar 2011:
http://gateway.proquest.com/openurl?url_ver=Z39.88-2004&res_dat=xri:iipa:&rft_dat=xri:iipa:article:citation:iipa00221416

Paakkinen, Jouni. „A Brief History of The Simpsons”. *The Simpson Archive*. 23. desember 1998. Sótt 7. febrúar 2011:
<http://www.snpp.com/other/articles/briefhistory.html>

Ríos, Alberto. „Magical Realism – definitions.” Arizona State University. 23. maí 2002. Sótt 6. mars 2011:
<http://www.public.asu.edu/~aarios/resourcebank/definitions/>

Ruv.is. „Viðtal við Jón Gnarr borgarstjóra Reykjavíkur”. 08. nóvember 2010. Sótt 2. mars. 2011: <http://www.ruv.is/upptokur/kastljos/vidtal-vid-jon-gnarr-borgarstjora-reykjavikur>

Schechner, Richard. *Performance Studies, An introduction*. Önnur útgáfa. Routledge, Taylor & Francis Group. New York & London. 2006.

Soffía Auður Birgisdóttir. „Kannski er ég þá ekki hálfviti eftir allt saman...?” mbl.is.

25. nóvember, 2006. Sótt 24. febrúar 2011:

http://www.mbl.is/mm/gagnasafn/grein.html?grein_id=1116103

Staksteinar. „Minnkandi traust borgarstjórnar”. Morgunblaðið, 24. febrúar 2011.

46. tölublað, 99. árgangur. Árvakur. Landsprent ehf.

Sölví Tryggvason. „Spjallið með Sölva.” 3. þáttur 5. sería. 2. mars 2011. Sótt 5.

mars 2011: http://skjarinn.is/einn/islenskt/spjallid-med-solva/thaettir/?video_id=1992

Tonlist.is. „Tvíhofði.” Sótt 2. mars 2011:

<http://www.tonlist.is/Music/ArtistBiography/3801/tvihofdi/>

Vefur Reykjavíkurborgar. Sótt 4. Febrúar 2011:

http://www.rvk.is/desktopdefault.aspx/tabid-2784/4398_view-803/

Vgr.is – Vinstrí græn í Reykjavík. „Ályktun umræðufundar VGR um rannsóknarskýslu Alþingis”. 9. maí 2010. Sótt 6. mars 2011:

<http://www.vgr.is/index.php/2010/05/09/alyktun-umr%C3%A6%C3%B0ufundar-vgr-um-rannsoknarskyslu-al%C3%BEingis/>

Vísir – vefmiðill. „Besti flokkurinn til umræðu á Alþingi”. 18. maí 2010. Sótt 2.

febrúar 2011: <http://www.visir.is/besti-flokkurinn-til-umraedu-a-athingi/article/2010439130940>

Vísir – vefmiðill. „Jón Gnarr stofnar stjórnmálflokk”. 16. nóvember 2009. Sótt 4.

febrúar: <http://www.visir.is/article/20091116/LIFID01/485732613/-1>

Youtube.com. „Besti Flokkurinn - The Best Video – Subtitles”. 20. maí 2010. Sótt 3.

mars 2011: <http://www.youtube.com/watch?v=xxBW4mPzv6E>

YouTube.com. „Geimvera frá plánetunni Sardon”. 11. mars. 2009. Sótt 23. febrúar:

<http://www.youtube.com/watch?v=Lepi-6bkvwk>

Viðauki

13:35. 3. mars 2011.

Hæ.

Mikið svakalega kemur þín rannsókn sér vel fyrir mína rannsókn. ;)

Ég er einmitt bara að hugsa um kosningabaráttuna, sem pólitíkst leikhús eða listaverk, sem mér finnst augljóst að hún er, en það er einmitt þetta með að útskýra hvers vegna það er augljóst.

Það var þessi leikfimi með orðaforða og málnotkun stjórnmálamanna í kosningabaráttunni. (Sjálfbært gagnsæi, og allt það.) Og síðan sagði hann (eða þau... ég veit ekki hvort hann lagði inn á ráðin um tilsvör) sannleikann, inn á milli, eins og að hann ætlaði ekki að standa við kosningaloforðin. Neyðarleg staðreynd fyrir stjórnmálamenn. Svo er þessi karakter sem er einfaldi grín-stjórnálamaðurinn („ég er risinn úr öskunni eins og fuglinn Felix“) og er endirinn á baráttumyndbandinu þeirra áhugaverður. Þar sem hann breytir ræðustílnum í Hitler.

Á einhvern hátt var kosningabaráttan mjög víðtæk sviðsetning. Fór aðallega fram í fjölmíðlum. Snerist um að halda athygli áhorfenda. En um leið afhjúpaði hún alla kosningabaráttu sem sviðsetningar, á mjög áhugaverðan hátt.

Hefurðu eitthvað tékkað á Antanas Mockus? Hann varð svona "fígúru"borgarstjóri sem gjörtbreytti Bogota ó Kólumbíu. Hér er fyrsti hlutinn af heimildamynd um hann <http://www.youtube.com/watch?v=50dhD5D5its>

Restin er líka á Youtube.

Ég veit svo sem ekki hvort við getum eitthvað notað hann, en þarna eru ýmsar áhugaverðar hliðstæður.

Hittumst endilega og spjöllum, einhverntíma.

Bestu

